

คู่มือโครงการตามตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
โดยใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรด

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การเกษตร
- แผนแม่บทย่อย เกษตรกรปลอดภัย
- 1.3 แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ

2. หลักการและเหตุผล

สับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ สร้างรายได้ให้แก่ประเทศถึง 23,000 - 25,000 ล้านบาทต่อปี มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมากกว่า 40,000 ครัวเรือน กระจายอยู่ในพื้นที่เกือบทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคตะวันตก อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสับปะรดไทยยังมีปัญหาอยู่อีกหลายประการ โดยปัญหาที่ถือว่ามีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสับปะรดอย่างมาก ก็คือ ปัญหาสารไนเตรตตกค้างในผลสับปะรด ซึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรใส่ปุ๋ยไนโตรเจนเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตในปริมาณที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้มีปริมาณสารไนเตรตตกค้างในผลสับปะรดเกินกว่ามาตรฐานที่โรงงานแปรรูปสับปะรดกำหนด ทำให้โรงงานมีการกดราคาผลผลิตหรือปฏิเสธในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร เนื่องจากหากนำผลผลิตที่มีสารไนเตรตตกค้างเกินมาตรฐานไปแปรรูปเป็นสับปะรดกระป๋อง สารไนเตรตในเนื้อสับปะรดจะละลายออกมาทำปฏิกิริยากับดีบุกที่เคลือบอยู่ภายในกระป๋อง ส่งผลให้ผู้ซื้อในต่างประเทศส่งสินค้าคืนกลับประเทศไทย สร้างความเสียหายให้กับอุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋องไทยเป็นอย่างมาก และอีกปัญหาหนึ่งคือการกระจุกตัวของผลผลิตในช่วงเวลาเดียวกันในทุกพื้นที่ ทำให้อาจมีบางช่วงที่โรงงานไม่สามารถรับซื้อผลผลิตที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวมาส่งเข้าโรงงานได้ทั้งหมดแบบวันต่อวัน จึงเกิดปัญหามีผลผลิตตกค้างอยู่หน้าโรงงานจนเน่าเสียหาย อีกทั้งกรณีเกษตรกรที่ปลูกสับปะรดในพื้นที่ห่างไกลจากโรงงาน ทำให้ต้องรับภาระต้นทุนค่าขนส่งสูง ทำให้เสี่ยงต่อการขาดทุนเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องจัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2567 กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรด เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรดังที่กล่าวข้างต้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่และเกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตที่ถูกต้องเหมาะสม เน้นผลผลิตที่มีคุณภาพดี และเป็นที่ต้องการของ ให้ปรับสัดส่วนไปผลผลิตสับปะรดเพื่อการบริโภคผลสด โดยผลักดันให้แต่ละท้องถิ่นสร้างให้สับปะรด เป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มช่องทางตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถประกอบอาชีพการปลูกสับปะรดต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้มีความรู้ และทักษะในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรดให้มีคุณภาพ
- 3.2 เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตสับปะรดโดยใช้แนวทางการผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น
- 3.3 เพื่อให้มีแปลงต้นแบบแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น

4. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ

จังหวัดแหล่งผลิตสับปะรดที่สำคัญ รวม 24 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ชลบุรี ตรวาท ระยอง จันทบุรี ฉะเชิงเทรา เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม ชัยภูมิ ชุมพร กระบี่ พัทลุง ภูเก็ต เชียงราย พะเยา ลำปาง อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และจังหวัดอุทัยธานี

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรดให้มีคุณภาพดี เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

5.1.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดและ/หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ คัดเลือกเกษตรกรกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรดคุณภาพ จากจังหวัดที่ร่วมโครงการรวม 24 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ชลบุรี ตรวาท ระยอง จันทบุรี ฉะเชิงเทรา เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม ชัยภูมิ ชุมพร กระบี่ พัทลุง ภูเก็ต เชียงราย พะเยา ลำปาง อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และจังหวัดอุทัยธานี

5.1.2 ดำเนินการอบรมเกษตรกร จำนวน 1 ครั้ง โดยอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเน้นเรื่อง การผลิตสับปะรดคุณภาพดี การบริหารจัดการด้านการผลิต การตลาดสับปะรด ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า ฯลฯ และแนวทางการผลักดันให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในท้องถิ่น โดยสามารถกำหนดเนื้อหาหลักสูตรการอบรมได้ตามความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ ควรหาจุดดูงานในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานที่จัดอบรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมได้เห็นการปฏิบัติในสภาพแปลงจริง

5.2 กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตสับปะรด โดยการผลักดันให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น

5.2.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดและ/หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ คัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพ คัดเลือกเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการฯ สำหรับจัดทำเป็นแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตสับปะรด โดยการผลักดันให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น โดยนำร่องดำเนินการ ในพื้นที่จุดละ 5 ไร่ ประกอบด้วย

- จังหวัดลำปาง จำนวน 2 จุด
- จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 2 จุด
- จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 จุด
- จังหวัดเลย จำนวน 1 จุด
- จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 จุด
- จังหวัดหนองคาย จำนวน 1 จุด
- จังหวัดระยอง จำนวน 2 จุด

- จังหวัดชุมพร จำนวน 1 จุด
- จังหวัดกระบี่ จำนวน 1 จุด
- จังหวัดพัทลุง จำนวน 1 จุด

5.2.2 คุณสมบัติที่สำคัญในการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรที่เหมาะสมในการจัดทำแปลงต้นแบบ ดังนี้

(1) พื้นที่จัดทำแปลงแต่ละจุด ต้องเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีความเหมาะสมในการปลูกสับปะรดให้ได้คุณภาพดี มีการปลูกสับปะรดเป็นพื้นที่ติดกันหรือใกล้เคียงกันทั้ง 5 ไร่

(2) เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่เป็นเจ้าของแปลง ต้องมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดในการดำเนินการโครงการ และตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องมีความรู้ ประสบการณ์ในการปลูกสับปะรด รักการพัฒนาตนเอง และยังต้องการที่จะปลูกสับปะรดอย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยไม่คิดที่จะใช้พื้นที่แปลงเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นอย่างน้อยในอีก 5 ปีข้างหน้า

(3) ระหว่างดำเนินการจนถึงหลังเสร็จสิ้นโครงการไปแล้ว เกษตรกรเจ้าของแปลงยินดีให้แปลงเป็นจุดเรียนรู้ขยายผลให้เกษตรกรอื่น ๆ ต่อไป

(4) งบประมาณในการจัดทำแปลงต้นแบบ สามารถเบิกได้ง่าย เพื่อเป็นค่าจัดซื้อจัดหาวัสดุการเกษตรเพื่อการจัดทำแปลงได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ยกเว้นการเบิกจ่ายเป็นค่าแรงงาน

5.3 การประชุมวางแผนติดตามข้อมูลการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ ดังนี้

5.3.2 จัดประชุมระดับเขต ดำเนินการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่มีแปลงต้นแบบ (เขตละ 3 ครั้ง) รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง

- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 จังหวัดขอนแก่น
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 จังหวัดสงขลา
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินงาน :

(1) การสำรวจข้อมูลสับปะรด จัดประชุมหารือตัวเลขประมาณการผลิต เพื่อใช้เชื่อมโยงและบริหารจัดการการผลิต และการตลาดของภาค ร่วมกับเจ้าหน้าที่จังหวัดและผู้แทนเกษตรกร จากจังหวัดแหล่งผลิตที่ดูแลรับผิดชอบสินค้าสับปะรด รวมทั้งผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดูแลสินค้าสับปะรด เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด อปท. ในพื้นที่ ฯลฯ จากนั้นรายงานข้อมูลให้สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ

(2) บริหารจัดการแปลงต้นแบบ ประชุมหารือร่วมกับจังหวัดเพื่อวางแผน ออกแบบ และติดตามการดำเนินงาน เพื่อเก็บบันทึกข้อมูลรายละเอียดเด่นของสับปะรดในแปลงเกษตรกรแต่ละรายที่จัดทำแปลงต้นแบบการผลักดันให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น โดยร่วมหารือเพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานในการประชุมแต่ละครั้งได้ตามความเหมาะสม เช่น

- ประชุมครั้งที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ประชุมของโครงการให้จังหวัด/อำเภอ และร่วมกันพิจารณารายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- ประชุมครั้งที่ 2 ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละจังหวัด ปัญหาอุปสรรค

- ประชุมครั้งที่ 3 ติดตามสรุปข้อมูลที่ได้ และพิจารณารายละเอียดเพิ่มเติม ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การยืนยันความเป็นอัตลักษณ์ของสับปะรดในแต่ละแปลง หมายเหตุ สามารถปรับกระบวนการและเนื้อหาในการประชุมแต่ละครั้งได้ตามความเหมาะสม

5.3.2 จัดประชุมระดับจังหวัด ดำเนินการโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดที่มีแปลงต้นแบบต้นแบบการผลัดต้นให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น รวม 10 จังหวัด (จังหวัดละ 3 ครั้ง) ตามรายชื่อจังหวัดดังต่อไปนี้ จังหวัดลำปาง อุทัยธานี พิษณุโลก เลย บึงกาฬ หนองคาย ระยอง ชุมพร กระบี่ และจังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินงาน :

(1) การจัดทำข้อมูลสับปะรด โดยจังหวัดจัดประชุมหรือเจ้าหน้าที่อำเภอและผู้แทนเกษตรกรชาวไร่สับปะรด และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อติดตามสถานการณ์สับปะรด และจัดทำตัวเลขประมาณการผลผลิต เพื่อนำไปพิจารณาในเวทีการประชุมในภาพรวมของภาค ที่จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตต่อไป

(2) บริหารจัดการแปลงต้นแบบ

ประชุมหารือร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตเขต เพื่อวางแผนออกแบบ และติดตามการดำเนินงาน เพื่อเก็บบันทึกข้อมูลรายละเอียดเด่นของสับปะรดในแปลงเกษตรกรแต่ละรายที่จัดทำแปลงต้นแบบการผลัดต้นให้เกิดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น โดยร่วมหารือเพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานในการประชุมแต่ละครั้งได้ตามความเหมาะสม เช่น

- ประชุมครั้งที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้จังหวัด/อำเภอ และร่วมกันพิจารณารายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- ประชุมครั้งที่ 2 ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละจังหวัด ปัญหาอุปสรรค

- ประชุมครั้งที่ 3 ติดตามสรุปข้อมูลที่ได้ และพิจารณารายละเอียดเพิ่มเติม ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การยืนยันความเป็นอัตลักษณ์ของสับปะรดในแต่ละแปลง หมายเหตุ สามารถปรับกระบวนการและเนื้อหาในการประชุมแต่ละครั้งได้ตามความเหมาะสม

5.4 ติดตามประเมินผลและบริหารจัดการข้อมูลแปลงเกษตรกรอัตลักษณ์

(1) ประเมินศักยภาพการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

(2) กิจกรรมหลักการสร้างสับปะรดเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

(3) สรุปผลการดำเนินงานเป็นไฟล์เอกสารให้ส่วนกลางทราบหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม 2566 - กันยายน 2567

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2566			ปี 2567								
	ต.ค. 66	พ.ย. 66	ธ.ค. 66	ม.ค. 67	ก.พ. 67	มี.ค. 67	เม.ย. 67	พ.ค. 67	มิ.ย. 67	ก.ค. 67	ส.ค. 67	ก.ย. 67
1.ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรเรื่องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรดคุณภาพ และเพื่อเตรียมผลักดันสู่การสร้างให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์					↔							
2.จัดทำแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์					↔							
3.ประชุมวางแผนติดตามข้อมูลการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์												
3.1 ระดับจังหวัดที่มีแปลง (10 จังหวัดที่มีแปลง)			↔		↔		↔					
3.2 ระดับเขต (สสจ. 3-6)				↔		↔		↔				
4.ติดตามประเมินผลและบริหารจัดการข้อมูลแปลงเกษตรกรอัตลักษณ์												
4.1 ระดับจังหวัดที่มีแปลง (10 จังหวัดที่มีแปลง)									↔	↔		
3.2 ระดับเขต (สสจ. 3-6)									↔	↔		

8. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

8.1 ผลผลิต (output)

1. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรดคุณภาพ ไม่น้อยกว่า 1,100 ราย ใน 24 จังหวัด

2. มีแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ จำนวน 13 จุด ในพื้นที่ 10 จังหวัด รวมพื้นที่ 65 ไร่

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

1. เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 80 มีการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพของตน

2. มีแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ จำนวน 13 จุด ในพื้นที่ 10 จังหวัด รวมพื้นที่ 65 ไร่

8.3 ตัวชี้วัด

- เชิงปริมาณ
 1. จำนวนเกษตรกร 1,100 ราย ได้รับการอบรมเรื่องการผลิตสับปะรดคุณภาพ
 2. มีแปลงต้นแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ จำนวน 13 จุด ในพื้นที่ 10 จังหวัด รวมพื้นที่ 65 ไร่ สามารถใช้เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรและผู้สนใจ จากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง
- เชิงคุณภาพ
 1. การผลิตสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการผลิตสับปะรดคุณภาพ และหันมาเน้นเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยผลักดันให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น
2. ในระยะยาวเกษตรกรเริ่มมีการปรับสัดส่วนการผลิตสับปะรด โดยลดการผลิตเพื่อส่งโรงงานลง และหันมาผลิตเพื่อส่งตลาดบริโภคผลสดแต่เน้นเพิ่มมูลค่าผลผลิตมากขึ้น

10. การประเมินผลโครงการ

- 10.1 ระบบ E-Project เมื่อดำเนินงานตามกิจกรรมที่ได้รับงบประมาณเสร็จสิ้นแล้ว
- 10.2 ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดจัดทำสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยจะดำเนินการในช่วงเดือนกันยายน

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

1. ชื่อ นางสาวอรุณ แก้วขาว
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพืชไร่อุตสาหกรรม
โทรศัพท์ 02-940-6124
E-mail: saoarun@gmail.com
2. ชื่อ นายกิตติ สระแก้ว
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
โทรศัพท์ 02-940-6124
E-mail: kitti-new1@hotmail.com
